

ЛЕКСИКО-СИНТАКСИЧНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ІМПЛІЦИТНОГО ВИСЛОВЛЕННЯ-ЗВИНУВАЧЕННЯ

Король Антоніна Анатоліївна,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри германського,
загального і порівняльного мовознавства
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича
antoninakorol@gmail.com
orcid.org/0000-0002-1576-0120

Мета. Дослідити мовні засоби вираження імпліцитного висловлення-звинувачення, що містять негативну оцінювальну силу у своїй семантичній структурі, а також проаналізувати синтаксичні моделі побудови звинувачень імпліцитного типу.

Методи. Для розв'язання поставлених завдань використовувалися методи лінгвістичного аналізу: описовий метод, метод дискурсивного аналізу, прагматичної інтерпретації, структурного моделювання та метод кількісного аналізу.

Результати. На матеріалі 1 782 імпліцитних висловлень-звинувачень (з 50 німецькомовних прозових творів) установлено, що висловлення-звинувачення імпліцитного типу виражається за допомогою лексичних індикаторів, представлених різними частинами мови та фразеологічними словосполученнями. Проте найчастотнішим індикатором імпліцитного смислу звинувачення виявились частки (28,3%): підсилювальна частка *so* та обмежувальна частка *nur*. Вживання адресантом неозначених займенників *man*, *jeder* позбавляло його особистісної спрямованості, послаблюючи тим самим негативний ефект звинувачення у конфліктній ситуації. Конвенційними формами вираження імпліцитного висловлення-звинувачення за допомогою займенника *man* є форми, представлені формулами: а) „*man* + *müssen* / *sollen* + Verb; б) „*man* + *können* / *dürfen* + *nicht* + Verb”. Серед прикметників (6,3%) зафіксовано лексичні одиниці, що називають негативні почуття та емоції, які мовець відчуває по відношенню до адресата чи його вчинків.

Структурно висловлення-звинувачення представлені 28 синтаксичними моделями, розробленими за критеріями наявності експліцитної / імпліцитної форми їх реалізації. Для імпліцитного вираження висловлення-звинувачення характерними виявились синтаксичні моделі, що мають структуру питального речення (з/без питального слова) – **P (V Präs) + S?** (24,8%) та **FW + P (V Präs / Perf) + S?** (17,4%).

Висновки. Проведене дослідження поглиблює наші знання про природу та механізм вербального звинувачення, моделювання процесів зародження мовлення, дозволяє визначити імпліцитне висловлювання-звинувачення як окрему комунікативну одиницю, що, виконуючи функцію впливу на співрозмовника, регулює поведінку останнього.

Ключові слова: прагмалінгвістика, мовленнєвий акт, художній дискурс, імпліцитний смисл, мовні засоби, синтаксична модель.

LEXICAL-SYNTACTIC MEANS OF THE IMPLICIT ACCUSATION UTTERANCES

Korol Antonina Anatoliivna,
Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor at the Department of Germanic,
General and Comparative Linguistics
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University
antoninakorol@gmail.com
orcid.org/0000-0002-1576-0120

Purpose. The purpose of our article is to investigate the linguistic means of implicit accusation utterances, that carry the negative evaluation of the addresser in its semantic structure, as well as to analyze the syntactic models of accusation utterances of implicit type.

Methods. The following research methods have been employed in the paper: linguistic observation, pragmatic interpretation, descriptive method, discourse analysis, structural modeling and method of quantitative analysis.

Results. On the material of 1782 implicit accusation utterances it has been established that the accusation utterances of implicit type is expressed by means of lexical indicators represented by different parts of speech and phraseological phrases. However, the most frequent indicators of the implicit meaning of the accusation were the particles (28.3%): the intensifying particle “*so*” and the limiting particle “*nur*”. The addressee's use of the indefinite pronouns “*man*”, “*jeder*” to weaken the negative effect of the accusation in a conflict situation. Conventional forms of expression of implicit accusation utterances (using the pronoun “*man*”) are the forms represented by the formulas: a) „*man* + *müssen* / *sollen* + Verb; b) “*man* + *können* / *dürfen* + *nicht* + Verb”. Among the adjectives (6.3%) there are lexical units that name the negative feelings and emotions that the speaker feels in relation to the addressee or his actions.

Structurally, the accusation utterances are represented by 28 syntactic models developed according to the criteria of an explicit / implicit form of their implementation. Syntactic models with the structure of the interrogative sentence (with “*wh*-words” or “*Yes-no* questions”): **P (V Präs) + S?** (24.8%) and **FW + P (V Präs / Perf) + S?** (17.4%) are mainly used for the implicit expression of the accusation utterances.

Conclusions. The research deepens our knowledge about the nature and mechanism of verbal accusation, modeling the processes of speech, allows to define the implicit accusation utterances as a particular communicative act, which regulates the behavior of the addressee by performing the function of influencing.

Key words: pragmatics, speech act, fiction discourse, implicit meaning, verbal means, syntactic model.

1. Вступ

У прагмалінгвістиці відомий факт відсутності прямого зв'язку між змістом речення (висловлення), тексту загалом і семантикою експліцитних засобів їх маніфестації. При цьому наголошується, що в низці моментів значна частина інформації пізнається (декодується) адресатом не прямо, а з орієнтацією на конкретну ситуацію спілкування, «вертикальний контекст» його учасників тощо. Велика увага приділяється різноманітним видам імпліцитної інформації, аналізу висловлювань, буквальний смисл яких не збігається з тим, який висловлює адресат, зокрема так званим імпліцитним мовленнєвим актам (Бацевич, 2000).

Актуальній проблемі імпліцитних смислів присвячено чимало вітчизняних та зарубіжних досліджень з позиції прагмалінгвістики й комунікативної лінгвістики (Ф.С. Бацевич, Н.Ф. Гладуш, Г.Г. Матвеева, Г.Г. Почепцов, І.П. Сусов, І.С. Шевченко, Н. Clark, G. Leech, J. Mey); теорії мовленнєвих актів (З. Вендлер, В.З. Дем'янков, І.М. Кобозєва, Н. Clark, J. Searle); теорії імплікатур Г.П. Грайса (К. Бах, Ю. Гіршберг, Л.П. Гнатюк, І.М. Осовська); лінгвістичних аспектів (Л.Р. Безугла, А.В. Ленец, О.О. Миронова, О.П. Нагорна, Л.В. Невідомська, К. Wash, M. Cruz, R. Harnish, G. Leech); дискурсивно-прагматичних властивостей імпліцитних смислів (Ю.О. Артеменко, В.Ф. Велівченко, Н.В. Говоруха, А.М. Ерліхман, Ю.В. Крапива, Г.І. Приходько, О.О. Проценко).

Об'єктом дослідження нашої статті є імпліцитне висловлення-звинувачення в німецькомовному художньому дискурсі, предметом – лексико-синтаксичні засоби його об'єктивації. Мета – дослідити мовні засоби вираження імпліцитного висловлення-звинувачення, представлені різними частинами мови, що містять негативну оцінювальну силу у своїй семантичній структурі, а також лексичними одиницями, котрі набувають негативного оцінювального смислу в певному контексті ситуації, та проаналізувати синтаксичні моделі побудови висловлювань зі значенням «звинувачення» імпліцитного типу.

Матеріалом дослідження послужили фрагменти 50 німецькомовних прозових творів (загальним обсягом близько 15 000 сторінок), з яких способом суцільної вибірки виокремлено 3 066 висловлень-звинувачень, серед яких встановлено 1 782 висловлень імпліцитного типу.

Для розв'язання поставлених завдань у нашому дослідженні використовувалися сучасні методи лінгвістичного аналізу: *описовий метод* сприяв виявленню та опису формальних, семантичних та функціональних характеристик об'єкта дослідження; *метод дискурсивного аналізу* використовувався для визначення іллокутивної сили висловлення-звинувачення; *метод прагматичної інтерпретації* дозволив виявити вплив рольової структури ситуації спілкування, соціальних факторів на мовну семантику та функціональні особливості висловлень-звинувачень; *метод структурного моделювання* застосовувався для встановлення синтаксичних моделей висловлення-звинувачення; *метод кількісного аналізу* дозволив встановити частотні характеристики лексико-синтаксичних засобів об'єктивації висловлень-звинувачень задля об'єктивної оцінки квантитативних параметрів їх функціонування у німецькомовному художньому дискурсі.

Для аналізу висловлення-звинувачення було розроблено спеціальну схему, за якою проводилась інвентаризація. Для кожного висловлення-звинувачення у схемі зазначалась кількість частин мови, здійснювалась ідентифікація за відносним статусом (статус адресанта вищій / нижчий / рівний), відносною дистанцією (офіційно-ділова / дружньо-фамільярна дистанція), гендерною належністю комунікантів, формою вираження звинувачення (експліцитна / імпліцитна) та синтаксичними моделями Дані, отримані у процесі інвентаризації вибірки, були внесені у таблиці „MS-Excel”, де у колонках зазначались згадані вище параметри звинувачення, а в рядках – приклади з німецькомовного художнього дискурсу. Таблична форма „MS-Excel” дозволить використовувати апарат математичної статистики для подальшого дослідження взаємодії засобів об'єктивації висловлення-звинувачення у наступних наукових розвідках.

2. Декодування імпліцитного смислу звинувачення

Зміст, що прямо не втілений в узуальних лексичних і граматичних значеннях мовних одиниць, з яких складається висловлювання, але отримується з останнього в процесі його сприйняття, називається *імпліцитним змістом висловлювання*, або підтекстом. Для його успішного сприйняття «взаємопов'язані знання, що стосуються змісту тексту», тобто знання про світ, потрібно доповнити знаннями про мовлення, про основні закономірності мовленнєвої поведінки. Важливою передумовою виникнення імпліцитного змісту висловлювання є взаємопов'язаність об'єктів та явищ дійсності, що знаходить своє відображення у взаємозалежності від уявлень та понять про світ, з яких складається тезаурус носія цієї культури та мови (Долинин, 1983: 37).

Розуміння імпліцитного висловлення-звинувачення досягається шляхом включення його в контекст ситуації, оскільки в мовному спілкуванні кожне висловлювання сприймається не саме по собі, а як «репліка, вмонтована в прагматичний комплекс». Розглянемо наступний приклад з роману А. Шробсдорфф (Schrobsdorff, 1997):

A: *“Wo bleibt denn dieses verdammte Frühstück?”*

B: *“Vielen Dank für die Aufmerksamkeit, mit der du mir zuhörst.”*

Для зручності аналізу складемо схему мовленнєвої взаємодії. Висловлювання **A** є питанням відповідно до його значення, оскільки виражається питальним реченням з питальним словом “Wo?”/ “De?”. Висловлювання **B** за своїм безпосереднім значенням є мовленнєвим актом «подяки» (виражається на мовному рівні виразом “Vielen Dank für ...” / «гарно дякую за ...»). У цьому контексті воно є звинуваченням – доріканням адресата у невмінні уважно вислухати партнера, і **B** досягає цього іронічним вживанням цього висловлювання з антонімічним значенням. Проте **A** розуміє те, що має на увазі **B**, і правильно сприймає це дорікання за порушення ним елементарних правил поведінки, що встановлені для членів мовної комунікації. Тоді виникає питання: як забезпечується можливість для **A** зрозуміти, що висловлювання **B** є саме іллокутивним актом звинувачення? Первинний іллокутивний акт, здійснений у висловлюванні **B**, є звинуваченням/доріканням адресата і **B** досягає це шляхом здійснення

вторинного іллокутивного акту, що має буквальний характер, на відміну від першого. Чим же забезпечується можливість для **Б** мати на увазі первинну іллокуцію у разі висловлювання ним «подяки», що означає вторинну іллокуцію, якщо первинна іллокуція, що мається на увазі, складається з наміру домогтись від **А** вірного розуміння. Представимо певну послідовність, необхідну для виведення первинної іллокуції з буквальної:

1. **А** поставив питання **Б**, а **Б** висловив подяку (*Гарно дякую за уважність, з якою ти мене слухаєш*).
2. **А** передбачає, що в межах цього діалогу **Б** поводить себе за законами взаємодії, і отже, його репліка повинна бути релевантною.
3. Релевантною дією **Б** повинна бути / відповідь/ на питання, висловлене **А**.
4. Однак буквальне висловлення **Б** не є релевантною відповіддю на питання **А**.
5. Отже, **Б** має на увазі дещо більше, ніж сказав, тому його первинна іллокутивна мета має відрізнитись від буквальної іллокутивної мети.

6. Відомо, що члени мовної комунікації повинні дотримуватись певних правил поведінки, а саме: виявляти повагу до співрозмовника, уважно слухаючи його, що є елементарним проявом вихованості людини.

Імплицитна форма, як реалізація найважчої для продукування та розуміння форми звинувачення, вимагає від учасників мовної комунікації певного інтелектуального рівня, що забезпечує, з одного боку, можливість продукування імплицитного акту та впевненість у досягненні розуміння партнера, а з іншого – адекватне декодування імплікованої співрозмовником інформації. Основна інтенція мовця під час здійснення імплицитного звинувачення полягає у: висловленні зауваженого звинувачення із ситуативно пов'язаною метою підкреслення підвищеного емоційного ступеня здійснюваного акту; закодуванні змісту акту таким чином, щоб його розуміння було недоступним для інших учасників мовленнєвої ситуації.

3. Лексичні засоби об'єктивації імплицитного звинувачення

Мовні засоби вираження звинувачення мають широкий діапазон і характеризуються різноманітністю. Звинувачуючи когось у чомусь, адресант намагається виразити негативну оцінку поведінки, дій, вчинків, рис характеру, поганих звичок адресата тощо, і вказати йому на це. На думку Е. М. Вольф, різноманітність способів вираження негативної оцінки зумовлена здатністю людської мови виділяти негативні властивості об'єкта ретельніше, ніж позитивні, що сприймаються як норма (Вольф, 2002).

Матеріалом нашого дослідження на цьому етапі став лексичний склад речення-звинувачення, вираженого в різних формах. Виходячи з того, що семантична ознака звинувачення експлікується лише в певній частині висловлювання, ми вважали за можливе розмістити мовні засоби вираження іллокутивної сили «звинувачення» у межах традиційних видів: експліцитних та імплицитних залежно від відповідності / невідповідності структурно-семантичних особливостей висловлювання його іллокутивній функції.

Імплицитне висловлення-звинувачення може бути виражене за допомогою лексичних індикаторів, представлених іменниками, займенниками, прикметниками, прислівниками, дієсловами негативної оцінки, фразеологічними словосполученнями, прислів'ями тощо. Беручи до уваги наявність на локутивному рівні лінгвістичних індикаторів, які є маркерами іллокутивної сили «звинувачення», було визначено питому вагу кількісних характеристик об'єкта дослідження.

Як показали результати кількісного аналізу вибірки, незамінним та найчастотнішим засобом вираження – індикатором імплицитного висловлення-звинувачення є **частки** (28,3%): підсилювальна (*verstärkende*) частка *so* (найпоширеніша) та обмежувальна (*einschränkende*) частка *nur*, наприклад: „*Seit wann hast du dich so verändert, Borisich?*“ (Frischmuth, 1991: 62); „*Für mich ist das die wichtige SACHE, und für dich sollte sie auch sein... Sie ist nicht nur meine Tochter...*“ (Frischmuth, 1991: 148). Спроба на „викреслення” вищевказаного індикатора (*nur*) з висловлення-звинувачення спричинить його зміну та непорозуміння між комунікантами. Порівняйте: *Sie ist nicht nur meine Tochter* – **Sie ist meine Tochter*. Як бачимо, трансформоване речення втратило іллокутивне значення «звинувачення».

Вживання адресантом неозначених **займенників** *man, jeder* у разі імплицитного висловлення-звинувачення позбавляє його особистісної спрямованості, послаблюючи тим самим негативний ефект такого висловлення в конфліктній ситуації: „*In einem fremden Haus nimmt man nicht ungebeten Platz*“ (Werfel, 1991: 212); „*Wenn jeder so über unsere Natur herfällt, haben wir hier bald den Kahlschlag!*“ (Ferolli, 1997: 183).

Конвенційними формами вираження імплицитного висловлення-звинувачення за допомогою займенника *man* є форми, представлені формулами: а) „*man + müssen / sollen + Verb*»; б) „*man + können / dürfen + nicht + Verb*”.

Реалізація імплицитного висловлення-звинувачення у досліджуваних прикладах може здійснюватись також за допомогою **модальних дієслів** (13,8%). Модальне дієслово *sollen* виявилось найчастотнішим засобом вираження позиції обвинувачувача, що співпадає з морально-етичними нормами, прийнятими в цьому соціумі. Розглянемо наступний приклад:

„*Du solltest mir früher sagen, daß du eine andere Frau hast*“

„*Ich war verrückt nach dir. Wenn ich es dir gesagt hätte, hättest du dich nie auf eine Beziehung eingelassen*“ (Ferolli, 1997: 100).

Цей приклад демонструє, як адресант імплицитно звинувачує адресата в тому, що він не зробив, але, на думку мовця, повинен був зробити. Так, висловлення „*Du solltest mir früher sagen, daß du eine andere Frau hast / tu повинен був мені раніше сказати, що ти маєш іншу жінку*”, означає „*Du hast mir nicht gesagt (-gelogen, -verheimlicht), dass du eine andere Frau hast / tu мені не сказав (-збрехав, -приховав), що ти маєш іншу жінку*”. Проте адресант вибирає делікатнішу форму вираження звинувачення, що характеризує його як людину виховану, стриману та толерантну. Висловлення з дієсловом *sollen* відображає соціальні норми певного суспільства та передає відтінок морального обов'язку.

На лексичному рівні негативна оцінка імпліцитного висловлення-звинувачення представлена також прикметниками та прислівниками. Це, звичайно, пов'язане з тим, що слова саме цих частин мови спеціалізуються на вираженні якісної ознаки й тому більше пристосовані до позначення щонайменших градацій ступеня ознаки, ніж слова інших частин мови.

У висловленнях-звинуваченнях **прикметники** (6,3%) можуть виражати негативну оцінку самостійно або належати іменнику, виступаючи в ролі означення. У разі, коли іменник також містить негативно-оцінювальну сему, прикметник виступає в ролі інтенсифікатора негативної оцінки. Негативно-оцінювальний прикметник може поєднуватись з семантично нейтральним іменником типу *Frau, Junge, Dame, Blumenstrauß, Mensch, Witz* → *kapriziöse Frau, fauler Junge, schwierige Dame, blöder Blumenstrauß, dummer Witz* тощо.

Серед прикметників слід виділити лексичні одиниці, що називають негативні почуття та емоції, які мовець відчуває по відношенню до адресата: *unangenehm, schändlich, widerlich, ekelhaft, abscheulich, verhasst* тощо. А також лексичні одиниці, котрі реалізують якесь відхилення від норми в особистості адресата в бік негативної оцінки: *brutal, egoistisch, arrogant, mürrisch, faul, taktlos, blöd, bissig, störrisch, unmenschlich, frech, zynisch, ichsüchtig, unvernünftig, herzlos, verzagt, sturr, respektlos* тощо.

Негативна оцінка може підсилюватись використанням прикметників та прислівників у вищому та найвищому ступені. Будь-яке порівняння містить ідею еталона – того, з чим порівнюється об'єкт звинувачення. Еталоном може бути будь-який інший об'єкт цього виду або класу, що володіє тією самою ознакою (Вольф, 2002: 58).

Результати аналізу лексичних засобів об'єктивації показали, що у вираженні імпліцитного висловлення-звинувачення спостерігається асиметрія – невідповідність лексико-граматичної структури висловлення його комунікативній функції, експлікація якої відбувається за рахунок ситуативного контексту.

4. Синтаксичні засоби об'єктивації імпліцитного звинувачення

Розгляд синтаксичних засобів об'єктивації висловлення-звинувачення здійснювався з використанням методу структурного моделювання речення. У системі кожної мови є обмежена кількість моделей, за зразком яких будується необмежена кількість речень-висловлень. Є два підходи до виділення моделей речення. Перший базується на суб'єктно-предикатному відношенні як головній фундаментальній операції, котра конструює речення, але враховує при цьому роль дієслова-присудка як основного виразника його граматичної категорії. В основі другого підходу лежить трактування дієслова-присудка як єдиного центру, котрий визначає всю структуру речення. Під час дослідження синтаксичних засобів об'єктивації звинувачення ми брали за основу перший підхід, представлений у працях В.Г. Адмоні (Admoni, 1986), де модель складається з підмета в називному відмінку та визначеної форми присудка. Таких моделей всього 4 (2 містять дієслівний присудок, 2 – іменний), що складають основний інвентар моделей, і кожна така модель існує у варіантах, котрі виникають завдяки відмінностям в лексичному наповненні синтаксичних позицій (Шишкова, 2003).

Структурно висловлення-звинувачення представлені 28 синтаксичними моделями, розробленими за критеріями наявності експліцитної / імпліцитної форми їх реалізації у німецькомовних прозових творах. Для виявлення розподілу синтаксичних моделей та їх порівняння проведено кількісний аналіз, що дозволив встановити частоти їхнього вживання залежно від форми прояву.

У процесі аналізу фактичного матеріалу визначено питому вагу вживання різних синтаксичних моделей як для експліцитного, так й імпліцитного висловлення-звинувачення. Отримані дані по імпліцитним висловленням-звинуваченням подано у табл. 1.

Таблиця 1

Частота вживання синтаксичних моделей в імпліцитному звинуваченні

№	Синтаксична модель імпліцитного звинувачення	Питома вага (%)	Всього
1	S + P (beschuldigen Präs) + Obj.	0	0
2	S + P (sein Präs + schuld).	0	0
3	S + P (sein Präs + schuld) + NS.	0	0
4	S + P (tragen Präs) + Schuld.	0	0
5	S + P (V Präs / Perf) + durch + (Poss. Pron) Schuld.	0	0
6	S + P (V Präs) + /nicht/.	18,1	321
7	S + P (V Perf / Prät).	7,4	132
8	S + P (MV Präs + V Inf).	2,5	45
9	S + P (sein Präs + Adj).	2,2	39
10	S + P (zsg nominales P).	2,4	42
11	Wie / Was für + S + P!	1,7	30
12	S / P!	0,5	9
13	P (Imp) + /nicht/!	6,1	108
14	FW + P (V Präs / Perf)+S?	17,4	309
15	P (V Präs) + S ?	24,8	441
16	S + P (V Konj II).	2,2	39
17	S + P (MV Konj II + VV).	2,5	45

№	Синтаксична модель імпліцитного звинувачення	Питома вага (%)	Всього
18	/Wenn/ + S + P (V Konj II) + NS (P Konj II).	1,0	18
19	S (man) + P (MV Präs + V Inf) + /nicht/.	1,3	24
20	S + P...	2,5	45
21	Wenn..., P + S	1,3	24
22	S + P, dass	3,0	54
23	Da ..., P + S	0,2	3
24	Weil..., P + S	0,8	15
25	S + P, ob	0,3	6
26	S + P, der /die/ das...	0,7	12
27	S + P, wie ...	0,3	6
28	Was... S, P.	0,8	15
ВСЬОГО		100	1782

Для імпліцитного вираження висловлення-звинувачення найчастіше вживаються синтаксичні моделі, що мають структуру питального речення (з/без питального слова) – **P (V Präs) + S?** (24,8%) та **FW + P (V Präs / Perf) + S?** (17,4%).

Модель **P (V Präs) + S?** виражена питальним реченням без питального слова, дієслово-присудок (можливе вживання модальних дієслів) у формі теперішнього часу активного стану. Комунікативною метою такого висловлення є не запит певної інформації, а звинувачення адресата, що можна визначити за допомогою контексту або комунікативної ситуації загалом. Цю модель можна вважати найпоширенішою серед усіх синтаксичних засобів об'єктивації імпліцитного висловлення-звинувачення. Наприклад: „*Du könntest dich womöglich durch diese Freundschaft beeinflussen fühlen.*“ „*Mein Gott! Zweifelst du an mir, Titus Vespasian?*“ „*Ach Unsinn, natürlich nicht.*“ (Heinrich, 1987: 394). Присутність вигуку *Mein Gott!* у цьому прикладі модифікує семантику питання і, як результат, у цій моделі поєднуються власне запитання, звинувачення та емоційне ставлення продуцента до пропозиційного змісту його висловлення.

Модель **FW + P (V Präs / Perf) + S?** має форму питального речення, синтаксична структура якого характеризується наявністю питальних слів, представлених питальними займенниками чи прислівниками: „*Seit wann erteilst du Befehle in der Küche?*“ (Lessing, 1997: 119).

Іншою частотною синтаксичною структурою вираження імпліцитного висловлення-звинувачення є модель **S + P (V Präs) + /nicht/** (18,1%), представлена структурою простого розповідного речення, проте таке речення не констатує несхвальну поведінку / вчинки адресата, а за допомогою непрямих мовних засобів передає зміст висловлення-звинувачення. Вищезгадана синтаксична структура може модифікуватись у модель **S + P (MV Präs + V Inf)** за допомогою модальних дієслів *müssen / sollen*, що позначають стан речей, який оцінюється адресантом як неприйнятний: „*So was Wichtiges mußt du doch im Kopf haben*“ (Grube, 1999: 203).

Конструювання речень з мовного матеріалу та їхнє логічне поєднання становить важливий етап мовленнєвої діяльності мовця. Німецька мова має у своєму арсеналі значний синтаксичний фонд. У нашій статті ми спробували розробити синтаксичні моделі репрезентації імпліцитного висловлення-звинувачення в мовленні з використанням характерних для німецької мови синтаксичних структур.

5. Висновки

Результати проведеного дослідження сприятимуть подальшій розробці проблеми залежності вибору конкретних мовленнєвих ресурсів від екстралінгвістичних (соціальних та культурологічних) факторів, від комунікативного типу ситуації (орієнтованої на конфлікт чи співпрацю); поглиблять наші знання про природу та механізм вербального звинувачення, дозволять визначити це висловлювання як окрему комунікативну одиницю, що, виконуючи функцію впливу на співрозмовника, регулює поведінку останнього.

Перспективи дослідження. Для того, щоб встановити узгодженість між розподілом частин мови та синтаксичних моделей в експліцитних й імпліцитних висловленнях-звинуваченнях, плануємо провести порівняльне дослідження за допомогою критерію χ^2 -квадрат та розрахувати теоретично очікувані величини кожної частини мови й синтаксичної структури, щоб підтвердити або ж спростувати висунуту гіпотезу про залежність розподілів частин мови й синтаксичних моделей від форми прояву висловлення-звинувачення. Коефіцієнт парної кореляції (r) допоможе встановити тісноту зв'язку між відносною дистанцією, відносним статусом, гендерною належністю комунікантів, синтаксичною моделлю як у експліцитних, так і в імпліцитних висловленнях-звинуваченнях.

Література:

1. Бацевич Ф.С. Про один тип прагматичних аномалій або чим можна зіпсувати натяк. *Мовознавство*. 2000. № 2-3. С. 16–23.
2. Вольф Е.М. Функциональная семантика оценки. 2-е изд., доп., Москва : Едиториал УРСС, 2002. 261 с.
3. Долинин К.А. Имплицитное содержание высказывания. *Вопросы языкознания*. № 6. 1983. С. 37–47.
4. Шишкова Л.В., Смирнова Т.Ю. Синтаксис современного немецкого языка : Учеб. пособие для студ. филол. фак. и фак. ин. яз. высш. учеб. заведений. Москва : Издательский центр «Академия», 2003. 128 с.

5. Admoni W. Der deutsche Sprachbau. Москва : Просвещение, 1986. 336 S.
6. Ferolli B. Schloßhotel Orth. Herbig Verlag, München, 1997. 324 S.
7. Frischmuth B. Über die Verhältnisse. Deutscher Taschenbuch Verlag GmbH & Co. KG, München, 1991. 231 S.
8. Grube T. Schau mir bloß nicht in die Augen. Blanvalet Verlag, München, 1999. 380 S.
9. Grube T. Schau mir bloß nicht in die Augen. Blanvalet Verlag, München, 1999. 380 S.
10. Heinrich H. Kein Stein wird auf dem anderen bleiben. Herbig Verlagsbuchhandlung GmbH, München und Berlin, 1987. 576 S.
11. Heinrich H. Kein Stein wird auf dem anderen bleiben. Herbig Verlagsbuchhandlung GmbH, München und Berlin, 1987. 576 S.
12. Lessing D. Das goldene Notizbuch. Fischer Taschenbuch Verlag GmbH, Frankfurt am Main, 1997. 800 S.
13. Lessing D. Das goldene Notizbuch. Fischer Taschenbuch Verlag GmbH, Frankfurt am Main, 1997. 800 S.
14. Schrobsdorff A. Die kurze Stunde zwischen Tag und Nacht. Deutscher Taschenbuch Verlag GmbH & Co, München, 1997. 509 S.
15. Werfel F. Die Geschichte einer Magd. Fischer Taschenbuch Verlag GmbH, Frankfurt am Main, 1991. 382 S.

References:

1. Batsyevych F.S. (2000) Pro odyń typ pragmatychnykh anomalij, abo chym mozhna zipsuvaty natyak? [On a type of pragmatic anomalies, or how can one spoil a hint?]. In *Movoznavstvo*. 2-3, 16–23. [in Ukrainian].
2. Volf E.M. (2002) Funktsionalnaya semantika otsenki. [Functional Evaluation Semantics] 2-e izd., dop., Moskau: Editorial URSS, 261. [in Russian].
3. Dolinin K.A. (1983) Implitsitnoe sodержanie vyiskazyvaniya. [Implicit statement content]. In *Voprosy yazykoznanija*. 6, 37–47. [in Russian].
4. Shishkova L.V., Smirnova T.Yu. (2003) Sintaksis sovremennogo nemetskogo yazika [Syntax of Modern German]. Moskau: Izdatelskiy tsentr „Akademiya”, 128. [in Russian].
5. Admoni W. (1986) Der deutsche Sprachbau. Moskau. 336 S. [in German].
6. Ferolli B. (1997) Schloßhotel Orth. Herbig Verlag, München. 324 S. [in German].
7. Frischmuth B. (1991) Über die Verhältnisse. Deutscher Taschenbuch Verlag GmbH & Co. KG, München. 231 s. [in German].
8. Grube T. (1999) Schau mir bloß nicht in die Augen. Blanvalet Verlag, München. 380 S. [in German].
9. Heinrich H. (1987) Kein Stein wird auf dem anderen bleiben. Herbig Verlagsbuchhandlung GmbH, München und Berlin. 576 S. [in German].
10. Lessing D. (1997) Das goldene Notizbuch. Fischer Taschenbuch Verlag GmbH, Frankfurt am Main. 800 S. [in German].
11. Schrobsdorff A. (1997) Die kurze Stunde zwischen Tag und Nacht. Deutscher Taschenbuch Verlag GmbH & Co, München. 509 s. [in German].
12. Werfel F. (1991) Die Geschichte einer Magd. Fischer Taschenbuch Verlag GmbH, Frankfurt am Main. 382 s. [in German].

Стаття надійшла до редакції 26.06.2020
The article was received June 26, 2020